

Bir Bediüzzaman Üniversitesi: Medresetüzzehra

Büyük muallim Bediüzzaman Said Nursî, yaşadığı asrın mühim âlimlerinden. Henüz 14 yaşında iken icazet aldı ve Bediüzzaman, yani “Çağın Eşsiz Güzelliği” lâkabına lâyık görüldü.

İlk medresesini müderrislik vasfıyla on dokuz yaşında iken açtı. Yıl 1897, Van’daki Horhor Medresesi. Bu medresedeki talebelerini kendi sisteminde yetiştireceğinden, onlara hem ilim hem de fen derslerini vermekteydi. Elbette ki asrın pozitif ilimlerinde de iman ilimlerindeki gibi rusûhiyete sahip olan Üstadımız, talebelerini de kendisinin bir numunesi gibi zülcenâheyn, yani iki kanatlı olarak yetiştirse gerektir. Yani pozitif ilimler ve İman İlimlerinde rusûhiyet sahibi, liyâkatli ve keskin anlayış sahibi talebeler.

Bediüzzaman Said Nursî telif ettiği eserlerinde Horhor Medresesi’ne atıfta bulunurken bu eğitim yuvasına Medresetü’z-Zehrâ’nın bir numunesi olarak bakmıştır. Tarihçe-i Hayat isimli kitabında; “Mazi kıt’asına geçmek için geldiğiniz vakit, mezarımıza uğrayınız; o bahar hediyelerinden birkaç tanesini medresem (Haşiye)...” şeklinde devam eden cümlesindeki ha_şiyede “Medresetüzzehra’nın Van’daki nümûnesi olan ve vefat eden Horhor Medresesinin...” diyerek başta belirttiğimiz fen ve din ilimlerinin bir arada verileceği Horhor Medresesine işaret etmektedir. Çünkü Medresetüzzehra’nın numunesi olmak, orada fen ve din ilimlerinin birleştirilmesi demektir.

Üstad Said Nursî, asrının medreselerini nakıs görmüştür. Bu medreselerdeki noksanlık din ve fen ilimlerinin birlikte verilmemesinden ve bu iki ilim arasında büyük bir uçurum oluşmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü bu zât biliyordu ki, dinsiz ilim kör olacağı gibi, ilimsiz din de topal olacaktır. Buna çare olarak Horhor Medresesi’ni daha geniş bir çapa yaymak, yani Medresetüzzehra’yı açmak istemiştir. Bu gaye ile otuz üç yaşında iken Anadolu’nun yollarına düşmüştür.

Münâzarât isimli eserinde:

“...Vilâyât-ı şarkıye ve ulehasının istikbalini temin etmek istiyoruz. İttihad ve Terakki mânâsındaki hissemizi isteriz. Üzerinizde hafif, yanımızda çok azîm birşey isteriz.

“Suâl: Maksudını müphem bırakma, ne istersin?

“Cevap: Câmîü’l-Ezher’in kızkardeşi olan, Medresetüzzehra namıyla dârülfünunu mutazammın pek âli bir medresenin Bitlis’te ve iki refakasıyla Bitlis’in iki cenahı olan Van ve Diyarbakır’da tesisini isteriz. Emin olunuz, biz Kürtler başkalara benzemiyoruz. Yakînen biliyoruz ki, içtimaî hayatımız Türklerin hayat ve saadetinden neş’et eder” diyerek devletin temsilcilerine Medresetüzzehra’nın açılmasının doğu illerinin ve doğu âlimlerinin geleceği için çok önemli olduğunu belirtmiştir.

1911 yılında bizzat kendisi Sultan Reşad ile görüşmüş ve Medresetüzzehrâ'nın inşâsı için kendisinden söz almıştır. 1913 yılında bu üniversitenin temelini atmış, fakat I. Dünya Savaşı münasebetiyle bu projenin tamamlanmasına imkân bulamamıştır. 2 Mart 1923 tarihinde Medresetüzzehrâ hakkında kanun teklifi verilmiş, 200 mebusun 163'ünün rey vermesiyle kanun teklifi kabul edilmiş, ancak yine de üniversitenin inşası gerçekleşmemiştir.

Elhâsıl, o yıllarda devletin Medresetüzzehrâ'nın açılmasında başarılı olamaması, bu dâvâ adamını yıldırmamış, Medresetüzzehrâ'nın bir şubesini açmasına engel olamamıştır. Bu şube ise şu anda bütün dünyada faal olan ve kıyamete kadar da biiznillâh faaliyette olacak Nur Mektepleridir. Burada okuyan talebeler, fen ilimlerini üniversitelerinden alırlarken, iman ilimlerini de Risâle-i Nur mektebinden alarak, çift anadal yapan öğrenciler gibi hem kendi mesleklerini hem de Nurculuk mesleğini kazanmışlardır. Bu mektebin ilk halka-i tedrisini oluşturan saff-ı evvel ağabeylerimiz Medresetüzzehrâ'nın ilk erkânları ve Hz. Üstad'ın varisleri hükmündedirler. Bu mânâyâ Risâle-i Nur'un çeşitli yerlerinde işaretler vardır. Meselâ Kastamonu Lâhikası'nda Isparta vilayetinde icra edilen hizmetin Medresetüzzehrâ keyfiyetinde olduğundan söz edilmiş ve Üstad'ın vekili ve Nur hakkında asıl söz sahibi olarak manevî Medresetüzzehrâ'nın erkânları lâyük görülmüştür.

Evet, Isparta vilayetinde manevî Medresetüzzehrâ inşâ edilmiştir. Ve bu üniversitede okuyup Nurları birinci meslek ve maksatları yapan talebelere Medresetüzzehrâ'nın ilk öğrencileri olan Risâle-i Nur Talebeleri denmiştir. Medresetüzzehrâ'nın mânevî hakikatini, Risâle-i Nur Talebeleri olan Medresetüzzehrâ erkânları tamamıyla göstermiştir.

Üstad, Eski Said ve Yeni Said dönemlerinde Medresetüzzehrâ ile ilgilendiği gibi Üçüncü Said döneminde de ilgilenmiş ve gelişmeleri yakından takip etmiştir.

1950'li yıllarda Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın din ve fen ilimlerinin birlikte okutulduğu Şark Üniversitesi için 60 Milyon Lira ayırması sebebiyle Üstad'ımız kendisini tebrik etmiş ve bu üniversiteyle ilgili; "Ulûm-u diniye o üniversitede esas olacak. Çünkü hariçteki kuvvet tahribâtı manevîdir, imansızlıklardır. O manevî tahribata karşı atom bombası, ancak manevî cihetinde maneviyâtтан kuvvet alıp o tahribatı durdurabilir" demiştir.

Cumhurbaşkanı'nı tebrikten sonra mektupla dâvâ arkadaşlarına da müjde vermiş ve meselenin ehemmiyetinden söz etmiştir. Bu mektup Emirdağ Lâhikasında iki yerde mevcuttur:

"Nurculara ehemmiyetli bir müjde:

"Evvelâ: Kırk seneden beri takip ettiğim ve Sultan Reşad'ın yirmi bin altın ve eski müstebitler hükûmetinin Millet Meclisinde 163 meb'usun imzasıyla 150 bin banknotu, kûşadı için tahsisat verdikleri; hem âlem-i İslâmın, hem şarkın, hem bu milletin en mühim bir işi olan Van vilâyetinde Câmîü'l-Ezher gibi bir İslâm dârülfünunu ve büyük üniversitesi olan Medresetüzzehrâ'nın yapılması lüzumunu yeni hükûmetin reisi de anlamış ki, büyük memleket işleri içinde sizlere müjde olarak gönderdiğim aşağıdaki haberi vermiş. Fiilen yapılmasa dahi bu mânânın anlaşılması büyük bir fa'l-i hayırdır."

"Şark Üniversitesi hakkında çok kıymetli hizmetinizi Üstadımıza söyledik. O dedi:

"Ben hasta olmasaydım, ben de o mesele için vilâyat-ı şarkiyeye gidecektim. Ben bütün ruh u canımla Maarif Vekilini tebrik ediyorum. Hem 55 seneden beri, Medresetüzzehrâ namında Şark Üniversitesinin tesisine çalışmak ve o üniversiteyi biri Van'da, biri Diyarbakır'da, biri de Bitlis'te olmak üzere üç tane veya hiç olmazsa bir tane Van'da tesis etmek için, Hürriyetten evvel İstanbul'a geldim. Hürriyet çıktı, o mesele de geri kaldı."

Üstad'ın hizmetinde bulunan Nur Talebeleri de bu mektuba mukabil bir mektup yazmış ve böyle bir üniversitenin öneminden ve kıymetinden bahsetmişlerdir. Medresetüzzehrâ'nın ilk erkânları mahiyetinde olan bu ağabeylerimizin mektubunu çok manidar bulduğumdan bu mektubu da aynen naklediyorum:

"Bu Şark Üniversitesinin o cihanşümül kıymet ve ehemmiyetini, bir bahr-i ummandan bir katre takdim eder misilli iki üç nokta olarak arz ederiz:

"Birincisi: Bu darülfünun hem İran, hem Arabistan, hem Mısır ve Afganistan, hem Pakistan ve Türkistan ve Anadolu'nun

merkezinde bir kalb hükmündedir. Ve hem bir Camiü'l-Ezher, bir Medresetü'z-Zehradır.

“İkincisi: Şimdi umum beşerde sulh-u umumî için, yani beşerin ifsad edilmemesi için çareler aranıyor, paktlar kuruluyor. Ve madem bu hükûmet-i İslâmiye musalâhat-ı umumiye ve hükûmetin selâmeti için, Yugoslavya'ya, tâ İspanya'ya kadar onları okşayarak dostluk kurmaya çalışıyor. İşte bunların çare-i yegânesinin bir delili olarak gösteriyoruz ki, tesis edilecek Şark Darülfünununun ilk müteşebbisinin bir ders kitabı olan ve ulûm-u müsbete ve fenniye ile ulûm-u imaniyeyi barıştıran ve bu otuz seneden beri bütün filozoflara meydan okuyan ve resmî ulemaya dokunduğu ve eski hükûmetle resmen mübareze ettiği halde bütün bunlar tarafından takdir ve tahsine mazhar olan ve mahkemelerde beraat kazanan Risâle-i Nur'un bu vatan ve millete temin ettiği âsâyiş ve emniyettir ki, İslâm memleketlerinde, hususan Fas'ta, Mısır ve Suriye ve İran gibi yerlerde vuku bulan dahilî karışıklıkların bu vatanda görülmemesidir. İşte, nasıl ki bu vatan ve millette Risâle-i Nur—emniyet ve âsâyişin ihlâline sair memleketlerden daha ziyade esbap bulunmasına rağmen—âsâyişi temin etmesi gösteriyor ki, o Doğu Üniversitesinin tesisi, beşeri müsalemet-i umumiye mazhar kılacaktır. Çünkü şimdi tahribât mânevî olduğu için ona mukabil tamirci mânevî bir atom bombası lâzımdır.

“İşte, bu zamanda tahribatın mânevî olduğuna ve ona karşı mukabelenin de ancak tamirci mânevî atom bombasıyla mümkün olabileceğine kat'î bir delil olarak, üniversitenin mebd'e' ve çekirdeği olan Risâle-i Nur'un bu otuz sene içerisinde Avrupa'dan gelen dehşetli dalâlet ve felsefe ve dinsizlik hücumlarına bir sed teşkil etmesidir. O mânevî tahribata karşı Risâle-i Nur tamirci ve mânevî bir atom bombası olmuş.

“Üçüncüsü: Evet, Şark Üniversitesi bir merkez olarak âlem-i İslâmı ve tâ bütün Asya'yı alâkadar edecek bir mahiyet ve ehemmiyette olduğundan, altmış milyon değil, altmış milyar da masraf yapılırsa elyaktır.

“Yeni Ulus gazetesi muhalif olduğu için, bu meseleyi perde ederek yeni iktidarın bazı büyük memurlarından bu meseleye çalışanlara bir nev'î irtica süsünü vermek istiyor. Halbuki, bu mesele en yüksek terakkî ve sulh-u umumînin medarıdır. Bu müessese bu hükûmet-i İslâmiyeye bazı şeâir-i İslâmiyeden Arabî ezan-ı Muhammedî ve din dersleri gibi pek çok kuvvet verecek. Belki bu hükûmetin istikbalinde, tarihlerde kemâl-i takdir ve tahsinle yâd edilmesine en parlak bir vesile olacaktır.

Bu meselenin ihyasıyla hasıl olan nur ve feyiz, Demokrat hükûmetin en büyük ve cihandeğer bir hizmeti olarak ebede kadar misli görülmemiş bir parlaklıkla lemean edecektir. Ve beynelmilel bir itibarı temin edecektir.

“Üstadımızın hastalığı münasebetiyle hizmetinde bulunan Nur Talebeleri”

Neden doğuda din ve fen ilimlerinin bir arada okutulması lâzım, hatta elzemdir? Halil Uslu Ağabey'imizin bu konuyla ilgili bizlere aktardığı güzel bir hatırası var; Doğu illerimizden İstanbul'daki bir üniversiteyi kazanan iki genç kardeş, okullarında yüksek ortalamalara sahip olmalarına rağmen son sınıfa geldikten sonra ideolojik sebeplerden ya da başka sebeplerden olsa gerek okulu bırakmış ve dağlara çıkmışlardır. Gençlerin babasından ifade almak için gelen jandarmalara, babanın sorduğu soru, “Doğuda gerçekten de Medresetüzzehra gibi bir üniversiteye ihtiyaç var mı?” diye düşünenleri ikna_ edici bir cevap niteliği taşımaktadır. Soru şu: “Ben iki evlâdımı da bu yaşlarına kadar vatana millete hizmet etsinler diye yetiştirdim, en iyi okullarda okuttum. Siz benim oğullarıma ne yaptınız da vatana hizmete giderken ona ihanet edip dağlara çıktılar, anarşist oldular?” Aslında yapılan şey ortada; bu insanlara manevî bir polis vazifesini gören din unutturuldu, 1400 yılın öncesi hurafeler olarak gösterildi, yalan yanlış rivayetler ve karalamalarla gözlerinde küçük gösterildi ve sonra İslâmiyeti bırakan Müslümanlar olarak anarşilikten başka yapacak bir şey bırakılmadı. Böylesine büyük potansiyeller her geçen yıl harcadıkça bu ülke de her geçen yıl biraz daha kargaşaya, biraz daha anarşizme sürüklenecektir. Bizdeki ve sınırlarımızı paylaştığımız, kardeşlerimiz olan Müslüman ülkelerdeki anarşiye dur diyecek tek çare, hâlâ devlet tarafından ihmal edilemeyen din ve fen ilimlerinin bir arada okutulacağı Doğu Üniversitesidir.

Evet, müsbet ilim ve fenleri iman ilimleriyle barıştıracak bu üniversiteye zaruret derecesinde ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç doğu kesimlerimizde yaşadığımız_, özellikle komşu ülkelerdeki anarşi ve kaosun yüksek seviyelere ulaşmasından kaynaklanmaktadır. Yalnız fenle giden bir Asya, aradığı huzuru asla bulamayacaktır, çünkü Risâle-i Nur'da peygamberlerin çoğunun doğuda ve filozofların çoğunun da batıda gelmesi sebebiyle doğu topraklarının yükselmesinin

ancak ve ancak din ile olacağından bahsedilmiştir. Bu yüzden doğuda sadece yeni fenlerin öğretilmesi eksik bulunmuş, bunun yanında din ilimlerinin de öğretilmesi lüzumlu hatta zarurî olarak görülmüştür. Hem sonra, İslâmı bırakan bir Müslüman, olsa olsa anarşist olur. Bunun sebebi yine Risâle-i Nurlarda belirtilmiştir. Emirdağ Lâhikası'nda; "Çünkü bir Müslüman İslâmiyet dairesinden çıksa, mürted ve anarşist olur, hayat-ı içtimaiyeye zehir hükmüne geçer" denmiştir.

Sonuç olarak Medresetü'z-Zehra, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu tekniği ve teknolojiyi, İslâm âleminin muhtaç olduğu birlikteliği ve dünyanın aradığı barışı ve huzuru temin edecek niteliktedir. Şu anda Türkiye'ye baktığımızda teknolojiyi, âlem-i İslâm'a baktığımızda ittihadı ve dünyaya baktığımızda barışı göremememiz, böyle bir üniversitenin akademik boşluğunun hâlâ doldurulamadığını ve zarurî ihtiyacını gözler önüne sermektedir.

Son olarak Üstadımızın gelecek nesle olan vasiyetini belirtmekte fayda var:

"Ey üç yüz sene sonra gelenler! Şu kalenin (Van Kalesi) başında bir medrese-i Nuriye çiçeğini yapınız. Cismen dirilmemiş, fakat ruhen bâki ve geniş bir heyette yaşayan Medresetüzzehra'yı cismanî bir surette bina ediniz."

Ömer Fatih Sak